

4. Загальна теорія держави і права: підруч. [для студ. юрид. вищ. навч. закл.] / М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін.; за ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В. Петришина. Х.: Право, 2010. 583 с.

5. Гірич В.М. До проблеми визначення базових понять у контексті реформування правоохоронних органів / Аналітична записка. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1153>.

6. Григоренко І.А. Правоохоронна діяльність України та Німеччини (порівняльно-правове дослідження) / І.А. Григоренко, А.М. Кучук. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, Освіта України, 2016. 174 с.

7. Гусейнов Л.Г. Відповідальність держав за порушення міжнародних зобов'язань у галузі прав людини: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.11 «Міжнародне право». К., 2000. 36 с.

*Васківська Карина Євгенівна,
студент Навчально-наукового
інституту № 1 Національної академії
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Харченко Наталія Петрівна,
старший викладач кафедри теорії
держави та права Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук*

ОКРЕМІ ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРАВОПОРЯДКУ

Здебільшого в юридичних виданнях суспільний порядок визначається як одна зі складових частин порядку, що складається в результаті реалізації різних видів соціальних норм, які регулюють різноманітні сфери суспільного життя й різняться між собою характером і відмінним способом впливу

на поведінку людей (звичаї, норми моралі, правила діяльності громадських організацій тощо).

Частиною суспільного правопорядку у будь-якій демократичній та правовій державі є правопорядок, який встановлюється та регламентується правовими нормами конкретної держави.

Фактично правопорядок як певний стан врегульованих правом суспільних відносин характеризується реальним рівнем законності, забезпеченістю та реалізацією суб'єктивних прав, дотриманням юридичних обов'язків усіма громадянами, органами й організаціями. Правопорядок – це заснована на праві та законності організація правового життя, що відображає якісний фактичний стан суспільних відносин, урегульованих правом [1, с. 271].

Можна стверджувати, що у кожній правовій системі є особливі форми права. В англо-американській правовій системі це прецедент, у романо-германській – закон, в традиційній – правовий звичай тощо. Ці первинні елементи правових систем характеризують їх вихідні особливості та відмінності від інших.

Категорія ж «правапорядок» може бути названою «інтернаціональною», в тому чи іншому вигляді вона визнається у всіх правових системах і наукових підходах. Проте на теренах національної правничої теорії і правової політики правопорядок знаходиться на периферії уваги науковців. Серед досліджень правової проблематики ця тема впродовж останніх десятиліть залишається малопомітною; разом із тим суттєво знизилась і активність державних інституцій щодо здійснення дієвих заходів (попри те, що офіційних декларацій стосовно цього зовсім не бракує) щодо зміцнення правопорядку у суспільстві на основі верховенства права і принципів правової держави.

На жаль, за останні десятиліття у галузі наукового осягнення правопорядку ситуація не тільки не покращилася, а й за деякими показниками навіть погіршилася. Нині теорія правопорядку нездатна дати чітких відповідей чи рекомендацій з багатьох питань. У цілому до проблеми правопорядку звертаються епізодично і в певному контексті.

У сучасному правознавстві теорія правопорядку мала б посідати таке ж місце, як теорія відносності чи квантова

механіка у фізиці. Через категорії порядку і його антиподів появляється можливість аналізувати стан у всіх сферах правового буття, причому не тільки у кількісних, але й у якісних показниках, зрозуміти змістоутворюючі умови його як цілого, так і окремих його складових.

Подібна дослідницька операція виявлення характерних ознак правових явищ широко використовується у правознавстві. Вона використана і науково визнана, наприклад, щодо категорій держави і права, норми права, правових відносин, застосування права тощо, що ж стосується правопорядку, то першу в українській юриспруденції спробу визначення його ознак здійснила О. Ф. Скакун, яка називає серед них такі:

1) (правапорядок) формується у правових нормах у процесі правотворчості;

2) спирається на верховенство права і авторитет закону у галузі правових відносин;

3) встановлюється у результаті реалізації правових норм, тобто здійснення законності в правореалізаційній діяльності;

4) створює сприятливі умови для використання суб'єктивних прав;

5) виступає передумовою своєчасного і повного виконання всіма суб'єктами юридичних обов'язків;

6) вимагає юридичної відповідальності для кожного, хто скоїв правопорушення; 7) встановлює сувору суспільну дисципліну;

8) передбачає чітку і ефективну роботу всіх державних і приватних юридичних органів і служб, найперше, правосуддя;

9) створює умови для організованості громадянського суспільства і режим сприяння для індивідуальної свободи;

10) забезпечується всіма заходами державного впливу, включно з примусом [2, с. 371].

Правапорядок різних правових епох відрізняється один від одного, як відрізняються й інші характеристики суспільства. Ці характеристики можуть мати кількісний і якісний, об'єктивний і суб'єктивний вияв. З позицій однієї людини певний стан суспільного життя може бути охарактеризований як правапорядок, а іншої – як хаос, безлад.

А. Ф. Крижановський додатково виділяє обмежувальну і потребувану функції правового порядку. Перша виражається у тому, що правовий порядок покликаний встановлювати рамки дозволеної поведінки, визначаючи певні межі, перехід яких виключає суб'єкта із правового порядку. Потребувана функція правового порядку пов'язана з тим, що він покликаний інкорпорувати і таким чином сприяти реалізації людських потреб [3, с. 255].

О. В. Крижановська зауважує: «...правовий порядок належить до числа найбільш фундаментальних понять сучасної загальнотеоретичної юриспруденції. Саме завдяки йому відбувається осмислення низки принципово важливих проблем буття права і держави (таких як зв'язок громадян і публічної влади, легітимність та авторитетність правових інститутів, організаційне оформлення правової системи, розвиток горизонтальних каналів правової комунікації тощо)» [4, с. 75].

Отже, правопорядок – це стан упорядкованості, урегульованості, організованості суспільних відносин, який утворюється, існує і функціонує внаслідок фактичної реалізації правових норм відповідно до принципу законності. Основою правопорядку є право, умовою його виникнення та функціонування – режим законності.

Список використаних джерел

1. Теорія держави та права : навч. посіб. / [Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
2. Скаун О. Ф. Теорія права і держави : підруч.. Вид. 4-те, допов. і перероб. К. : Правова єдність : Алерта. 2014. 524 с.
3. Крижанівський А. Ф. Сучасний правопорядок: контури теорії. *Актуальні проблеми держави і права*. 2009. Вип. 49. С. 251–258.
4. Крижановська О. В. Співвідношення функцій та елементів інфраструктури правопорядку за сучасних умов формування правового суспільства. *Право і суспільство*. 2020. Вип. 2. С. 75–83.